

Informatie over (ons beleid tegen) pesten voor docenten, ouders en leerlingen

Inhoudsopgave

1. Vooraf
2. Pesten
  - Wat is pesten?
  - Hoe wordt er gepest?
  - De gepeste leerling
  - Mogelijke signalen van gepest worden
  - De pester
  - Pesten als groepsfenomeen
  - Het aanpakken van pesten
3. Het pestprotocol
  - Uitgangspunten
  - De vijfsporenaanpak
  - Preventieve maatregelen
4. Het stappenplan na een melding van pesten
  - De mentor
  - De anti-pestcoördinator
  - Bij herhaling
  - Schorsing
  - Schoolverwijdering
  - De taak van de vakdocent
5. Digitaal pesten ofwel Cyberpesten
  - Wat is cyberpesten?
  - Hoe wordt er gepest?
  - Het stappenplan na een melding van cyberpesten
6. Bijlagen
  - Bijlage I Het Nationaal onderwijsprotocol tegen pesten
  - Bijlage II Leidraad voor een gesprek met de gepeste leerling
  - Bijlage III Leidraad voor een gesprek met een leerling die pest
  - Bijlage IV Tips voor leerlingen om veilig te internetten
  - Bijlage V Pesten via internet en/of sociale media aanpakken: tips voor ouders
  - Bijlage VI Links voor bruikbare adressen bij cyberpesten
  - Bijlage VII Checklist pestaanpak voor Mentoren
  - Bijlage VIII Flowchart voor de mentor

1. Vooraf

Dit is het pestprotocol van het Willem de Zwijgercollege. Enerzijds bevat het richtlijnen bij geconstateerd pestgedrag, anderzijds staan er ook voorwaarden en activiteiten in die pesten kunnen voorkomen.

Veel van wat er in dit boekje staat, wordt al meerdere jaren toegepast op onze school. In die jaren hebben we opnieuw gemerkt, dat alles wat we willen doen voor onze leerlingen valt of staat bij de signalering en/of melding van pestgedrag. En die signalering en melding schieten nog te vaak tekort, zodat de leerling met zijn probleem alleen blijft staan.

Dit boekje is erop gericht om alle volwassenen (het schoolpersoneel en de ouders) en liefst ook jongeren op de hoogte te brengen, van alles wat de school wil doen om een zo veilig mogelijk schoolklimaat te scheppen. Het heeft als belangrijkste doel om het vertrouwen van allen te winnen op een gebied waar nog te vaak wantrouwen overheerst.

De acties die we ondernemen zijn niet statisch. Afhankelijk van alle andere ontwikkelingen binnen de school, zal ook het handelen rond pesten zich verder ontwikkelen. In dat geval zal dit protocol aangepast worden.

Voor de tekst van dit protocol is gedeeltelijk gebruik gemaakt van het pestprotocol van Don Bosco College, die weer gebruik hebben gemaakt van pestprotocollen van andere scholen. De aanpak van pesten heeft echter een duidelijk eigen karakter.

Bussum, januari 2016

2. Pesten

- Wat is pesten?
- Hoe wordt er gepest?
- De gepeste leerling
- Mogelijke signalen van gepest worden
- De pester
- Pesten als groepsfenomeen
- Het aanpakken van pesten

Wat is pesten?

We spreken van pestgedrag als dezelfde leerling regelmatig en systematisch bedreigd en geïntimideerd wordt. Pesten is een vorm van geweld en daarmee grensoverschrijdend en zeer bedreigend.

Over de redenen waarom mensen zich agressief gedragen, bestaan allerlei theorieën. Volgens de ene theorie is geweld een onontkoombaar verschijnsel, dat op zijn best op een acceptabele wijze kan worden gekanaliseerd, volgens een andere theorie komt geweld voort uit frustratie en kan dit worden voorkomen door ontevredenheid weg te nemen, de agressie opwekkende omgeving om te vormen en reflectie op het gedrag te stimuleren.

Een klimaat waarin gepest wordt, tast iedereen aan. In een klas waar gepest wordt, kunnen alle leerlingen slachtoffer worden. Pestgedrag moet dan ook door iedereen serieus worden genomen. Het lastige is dat veel pestgedrag zich in het verborgene afspeelt, zodat het moeilijk is om er greep op te krijgen. En zelfs als het pestgedrag wordt opgemerkt, weten leerkrachten en anderen niet altijd hoe ze ermee om kunnen gaan. Docenten en onderwijsondersteunend personeel hebben echter een taak (samen met de ouders en de leerlingen zelf) bij het tegengaan van pesten.

Leerlingen moeten weten dat ze hulp kunnen krijgen van volwassenen in de school en hierom durven vragen. Volwassenen dienen oog te hebben voor de signalen van leerlingen. Ze dienen interesse te tonen en te luisteren naar wat de leerlingen te vertellen hebben.

Voor mentoren betekent het dat ze groepsgesprekken houden, aandacht hebben voor de groeps sfeer en het functioneren van individuele leerlingen in de groep. Ze maken afspraken met de klas en zorgen ervoor dat deze afspraken nagekomen worden.

Hoe wordt er gepest?

Met woorden:

vernederen, belachelijk maken, schelden, dreigen, met bijnamen aanspreken, gemene briefjes, mailtjes, sms-jes schrijven

Lichamelijk:

trekken aan kleding, duwen en sjoeren, schoppen en slaan, krabben en aan haren trekken, wapens gebruiken

Achtervolgen:

opjagen en achterna lopen, in de val laten lopen, klem zetten of rijden opsluiten

Uitsluiting:

doodzwijgen en negeren, uitsluiten van feestjes, bij groepsopdrachten

Stelen en vernielen:

afpakken van kledingstukken, schooltas, schoolspullen, kliederen op boeken, banden lek prikken, fiets beschadigen

Afpersing:

dwingen om geld of spullen af te geven, het afdwingen om iets voor de pestende leerling te doen.

Digitaal:

via sociale media pesten en belachelijk maken op het internet.

De gepeste leerling

Sommige leerlingen lopen meer kans gepest te worden dan anderen. Dat kan met hun uiterlijk, gedrag, gevoelens en sociale uitingsvormen te maken hebben. Bovendien worden kinderen pas gepest in situaties, waarin pesters de kans krijgen om een slachtoffer te pakken te nemen, dus in onveilige situaties.

Leerlingen die gepest worden doen vaak andere dingen of hebben iets wat anders is dan de meeste van hun leeftijdgenoten: ze bespelen een ander instrument, doen een andere sport, zijn heel goed in bepaalde vakken of juist niet of ze praten ABN in plaats van het dialect van de streek.

Een kind dat wordt gepest, praat er thuis niet altijd over. Redenen hiervoor kunnen zijn:

- schaamte
- angst dat de ouders met de school of met de pester gaan praten en dat het pesten dan nog erger wordt
- het probleem lijkt onoplosbaar
- het idee dat het niet mag klikken

Mogelijke signalen van gepest worden (ook van belang voor ouders)

- Niet meer naar school willen
- Niet meer over school vertellen thuis
- Nooit meer andere kinderen mee naar huis nemen of bij anderen gevraagd worden
- Slechtere resultaten op school dan vroeger
- Regelmatig spullen kwijt zijn of met kapotte spullen thuiskomen
- Regelmatig hoofdpijn of buikpijn hebben
- Blauwe plekken hebben op ongewone plaatsen
- Niet willen slapen, vaker wakker worden, bedplassen, nachtmerries hebben
- De verjaardag niet willen vieren
- Niet buiten willen spelen
- Niet alleen een boodschap durven doen
- Niet meer naar een bepaalde club of vereniging willen gaan
- Bepaalde kleren niet meer willen dragen
- Thuis prikkelbaar, boos of verdrietig zijn
- Zelf blessures scheppen om niet naar school te hoeven
- “dwangmatig” de sociale media checken

De pester

Pesters zijn vaak de sterkeren in hun groep. Zij zijn of lijken populair maar zijn dat uiteindelijk niet. Ze dwingen hun populariteit af door stoer en onkwetsbaar gedrag. Van binnen zijn ze vaak onzeker en ze proberen zichzelf groter te maken door een ander kleiner te maken.

Pesters krijgen vaak andere kinderen mee, want wie meedoet, loopt zelf de minste kans om slachtoffer te worden. Doorgaans voelen pesters zich niet schuldig want het slachtoffer vraagt er immers om gepest te worden.

Pestgedrag kan een aantal dieper liggende oorzaken hebben:

- Een problematische thuissituatie
- Een vaak gevoelde anonimiteit (ik besta niet); als een pester zich verloren voelt binnen een grote groep, kan hij zich belangrijker maken door een ander omlaag te drukken.
- Het moeten spelen van een niet-passende rol.
- Een voortdurende strijd om de macht in de klas
- Een niet-democratisch leefmilieu binnen de school; een docent is autoritair en laat op een onprettige wijze blijken dat hij de baas is. Dergelijke spanningen kunnen op een zondebok worden afgereageerd.
- Een gevoel van incompetentie op school (slechte cijfers of een laag niveau)
- Een zwak gevoel van autonomie (te weinig zelfstandigheid en verantwoordelijkheid)

Pesten als groepsfenomeen

Bij pesten is het belangrijk de aandacht niet alleen te richten op het slachtoffer en de pester. Pesten is ook een groepsfenomeen waarbij veel meer groepsleden zijn betrokken. We onderscheiden 6 rollen. Naast het slachtoffer en de pester onderscheiden we ook:

De assistent (moedigt de pester aan in zijn/haar gedrag)

De meeloper (keurt onbewust het gedrag van de pester en assistent goed door te zwijgen of te lachen)

De helper (doet niet direct iets maar steunt het slachtoffer als de pester uit de burt is)

De buitenstaander (de grootste groep, ze weten dat er gepest wordt maar doen niets)

Het aanpakken van pesten

Pesten is onacceptabel en vraagt om een duidelijke en krachtige reactie vanuit de school. De grote vraag is hoe dat het beste kan en vooral ook hoe we dat als team het beste kunnen aanpakken.

3. Het pestprotocol

- Uitgangspunten
- De vijfsporenaanpak
- Preventieve maatregelen

Het pestprotocol vormt de verklaring van de vertegenwoordiging van de school en de ouders waarin is vastgelegd dat we pestgedrag op school niet accepteren en volgens een vooraf bepaalde handelwijze gaan aanpakken.

Uitgangspunten

Een dergelijk protocol kan alleen functioneren als aan bepaalde voorwaarden is voldaan:

1. Pesten moet als een probleem worden gezien door alle direct betrokken partijen; leerkrachten, onderwijsondersteunend personeel, ouders en leerlingen. Met het ondertekenen van het Nationaal onderwijsprotocol (zie bijlage I) laten alle betrokken partijen zien, dat zij bereid zijn tot samenwerking om de problemen rond pesten aan te pakken.
2. De school is actief in het scheppen van een veilig, pedagogisch klimaat waarbinnen pesten als onacceptabel gedrag wordt ervaren.
3. Docenten en onderwijsondersteunend personeel moeten pesten kunnen signaleren en vervolgens duidelijk stelling nemen tegen het pesten.
4. De school dient te beschikken over een directe aanpak wanneer het pesten de kop opsteekt (het pestprotocol).
5. De school ontplooit preventieve (les)activiteiten.

De vijfsporenaanpak

Door het ondertekenen van het Nationaal onderwijsprotocol heeft de school zich verbonden aan de vijfsporenaanpak. Dit houdt in:

1 De algemene verantwoordelijkheid van de school

- De school zorgt dat de directie, de mentoren en de docenten voldoende informatie hebben over het pesten in het algemeen en het aanpakken van pesten.
- De school werkt aan een goed beleid rond pesten, zodat de veiligheid van leerlingen binnen de school zo optimaal mogelijk is.
- Wanneer pesten (in welke vorm dan ook) wordt opgemerkt door een van de personeelsleden wordt de anti-pestcoördinator altijd geïnformeerd.

2 Het bieden van steun aan de jongere die gepest wordt

- Het probleem wordt serieus genomen
- Er wordt door de mentor uitgezocht wat er precies gebeurt
- Er wordt overlegd tussen mentor en APC over mogelijke oplossingen
- Het aanbieden van hulp door de anti-pestcoördinator

3 Het bieden van steun aan de pester

- Het confronteren van de jongere door de mentor met zijn gedrag en de gevolgen hiervan voor de pester
- De achterliggende oorzaken boven tafel proberen te krijgen
- Wijzen op gebrek aan empathisch vermogen dat zichtbaar wordt in het gedrag
- Het aanbieden van hulp door de anti-pestcoördinator

4 Het betrekken van de middengroep bij het probleem

De mentor bespreekt met de klas het pesten en benoemt de rol van alle leerlingen hierin. Er wordt gesproken over mogelijke oplossingen en wat de klas kan bijdragen

aan een verbetering van de situatie. De mentor komt hier in de toekomst op terug.

5 Het bieden van steun aan de ouders

- Ouders die zich zorgen maken over pesten worden serieus genomen
- De school werkt samen met de ouders om het pesten aan te pakken
- De school geeft adviezen aan de ouders in het omgaan met hun gepeste of pestende kind
- De school verwijst de ouders zo nodig naar deskundige hulpverleners

De ouders van leerlingen die gepest worden, hebben er soms moeite mee, dat hun kind aan zichzelf zou moeten werken. Hun kind wordt gepest en dat moet gewoon stoppen. Dat klopt, het pesten moet stoppen. Echter een gepest kind wil zich niet alleen veilig voelen op school; het wil ook geaccepteerd worden. Het verlangt ernaar om zich prettig en zelfverzekerder te voelen. Daar kan begeleiding of een training aan bijdragen.

Preventieve maatregelen

Elke mentor bespreekt aan het begin van het schooljaar de algemene afspraken en regels in de klas. Het onderling plagen en pesten wordt hierbij genoemd en onderscheiden. Tevens bespreekt de mentor in zijn klas het pestprotocol. Ook wordt duidelijk gesteld dat pesten altijd gemeld moet worden en niet als klikken maar als hulp bieden of vragen wordt beschouwd.

In de leerjaren 1 t/m 3 wordt aandacht besteed aan pesten in één of meerdere studielessen. De leerlingen ondertekenen aan het eind van deze les(sen) een aantal samen gemaakte afspraken (het sociaal contract). In de brugklas gebeurt dit tijdens de Willem I dagen. Het cyberpesten wordt tijdens de lessen informatiekunde in de brugklas behandeld.

Indien een mentor of docent daartoe aanleiding ziet, besteedt hij expliciet aandacht aan pestgedrag in een groepsgesprek. Hierbij worden de rollen van de pester, het slachtoffer, de meelopers en de stille getuigen benoemd.

Van de gesprekken rond pesten worden door de mentor altijd aantekeningen gemaakt in het logboek (magister) bij zowel de pester als het slachtoffer.

Voorbeeld van een sociaal contract

- Ik vind dat iedereen zich veilig moet voelen in school
- Daarom houdt ik mij aan de volgende afspraken:
- Ik accepteer de ander zoals hij is en ik discrimineer niet
- Ik scheld niet en doe niet mee aan uitlachen en roddelen
- Ik blijf van de spullen van een ander af
- Als er ruzie is speel ik niet voor eigen rechter

- Ik bedreig niemand, ook niet met woorden
- Ik neem geen wapens of drugs mee naar school
- Ik gebruik geen geweld
- Als iemand mij hindert vraag ik hem of haar duidelijk daarmee te stoppen
- Als dat niet helpt, vraag ik een docent om hulp

4. Het stappenplan na een melding van pesten

- De mentor
- De anti-pestcoördinator
- Bij herhaling
- Schorsing
- Schoolverwijdering
- De taak van de vakdocent

A. De mentor

1. Wanneer het pesten plaatsvindt in klassenverband, praat de mentor eerst met de gepeste en later met de pester apart. Een leidraad voor deze gesprekken is te vinden in bijlage II en III. Doel van het gesprek is aandacht te geven aan beide partijen, informatie te verzamelen en de situatie te analyseren. De mentor brengt ook in kaart hoe de 6 rollen (zie pagina 11) in de klas verdeeld zijn. Vervolgens organiseert de mentor, indien gewenst door de gepeste, een gesprek tussen beide leerlingen en probeert tot goede afspraken te komen.
2. De mentor maakt direct een vervolgspraak met de gepeste en pester om te controleren of de pester zijn/haar gedrag heeft aangepast en/of de gemaakte afspraken worden nagekomen.
3. De mentor maakt hiervan een notitie in Magister bij zowel de pester als gepeste waarin staat dát het gesprek heeft plaatsgevonden en wat de uitkomsten en afspraken waren. Deze notitie is inzichtelijk voor mentor, anti-pestcoördinator en zorgteam.
4. Wanneer het pestgedrag niet is gestopt of de gemaakte afspraken niet zijn nagekomen door de pester bespreekt de mentor in overleg met de
  1. anti-pestcoördinator direct het vervolgtraject, methodes die ingezet kunnen worden om het pesten aan te pakken en eventuele sancties indien het pesten zich herhaalt.
  5. De mentor analyseert hoe de 6 rollen in de klas vertegenwoordigd zijn. Wie hoort bij welke rol?
  6. De mentor informeert daar waar nodig de ouders van zowel de gepeste als de pester
  7. De mentor maakt opnieuw een aantekening in Magister als dit gesprek heeft plaatsgevonden.
  8. De mentor praat met de klas (de 6 rollen). Dit is belangrijk in verband met de het herstellen van de groeps sfeer en om te benadrukken welke verantwoordelijkheid ieder groeps lid heeft. Van dit gesprek wordt de anti-pestcoördinator op de hoogte gebracht.
  9. De mentor bespreekt daar waar nodig de situatie in het mentoren overleg
  10. Indien het probleem zich herhaalt, meldt de anti-pestcoördinator het gedrag aan de afdelingsleider van de leerling(en).

B. De anti-pestcoördinator (APC)

1. De APC bewaakt de voortgang van de gemaakte afspraken tussen pester en mentor en spreekt bij het niet nakomen van de afspraken zo nodig de mentor hierop aan
2. De APC neemt de rol van de mentor over, bij herhaling van het pestgedrag en wanneer het pesten het klassenverband overstijgt.
3. De APC heeft zo nodig een gesprek met de gepeste en de pester apart of organiseert direct een gesprek tussen beiden.
4. In het contact met de pester is het doel drieledig, namelijk:
  1. confronteren (zie bijlage III)
  2. mogelijke achterliggende problematiek op tafel krijgen
  3. helderheid geven over het vervolgtraject bij herhaling van pesten
4. In het contact met de gepeste wordt gekeken of hij sociaal gedrag vertoont, waardoor hij een gemakkelijk doelwit vormt voor pesters.
5. DE APC adviseert zo nodig, zowel aan de pester als de gepeste, hulp.

6. De APC stelt alle betrokken ouders op de hoogte wanneer er sprake is van recidief gedrag, verzoekt hen om met hun kind te praten en stelt hen op de hoogte van het vervolgtraject.
7. De APC bespreekt de mogelijkheden tot hulp met de ouders.
8. De APC koppelt alle informatie weer terug naar de mentor en informeert ook de betrokken afdelingsleider
9. De APC zorgt voor een keuze van verschillende informele en formele methodes en/of procedures om het pestgedrag aan te kunnen pakken en stelt dit beschikbaar voor de mentoren.
10. De APC beheert en bewaakt een registratiesysteem van binnengekomen peestsituaties en acties/resultaten
11. De APC brengt jaarlijks brengt jaarlijks en geanonimiseerd totaal verslag uit aan de schoolleiding.

C. Bij herhaling

Wanneer de pester opnieuw in pestgedrag vervalt, wordt hij ertoe verplicht om individueel buiten de school hulp te zoeken. Dit vindt plaats in de eigen tijd en dus niet tijdens schooltijd. Het doel van dit programma is reflectie en het gevoelig maken van de pester voor wat hij aanricht bij de gepeste leerling.

D. Schorsing

Wanneer ook deze hulp geen blijvende vruchten afwerpt, volgt een schorsing van een dag. Daarna krijgt de pestende leerling een lange schorsing.

E. Schoolverwijdering

Wanneer de leerling ondanks alle inspanningen van de betrokken partijen koppig blijft volharden in het ongewenste pestgedrag liggen er geen perspectieven meer tot verandering. De school kan en wil geen verantwoordelijkheid meer nemen voor de veiligheid van de overige leerlingen. Er rest de school niets anders dan schoolverwijdering.

F. De taak van vakdocenten

De vakdocenten hebben vooral een signalerende rol. Wanneer zij pesten waarnemen of redenen hebben om pesten te vermoeden, wordt er van hen verwacht dat zij hierop adequaat reageren en een melding doen om hulp en overleg in gang te zetten.

5. Digitaal pesten ofwel Cyberpesten

- Wat is cyberpesten?
- Hoe wordt er gepest?
- Het stappenplan na een melding van cyberpesten

Wat is Cyberpesten?

Cyberpesten (of digitaal pesten) is het pesten of misbruiken via het internet en via de mobiele telefoon. Cyberpesten kan nog veel harder zijn dan pesten in het gewone, dagelijkse leven. Cyberpesten vraagt naast het stappenplan zoals dat vermeld is in hoofdstuk 4 om extra stappen. Dit komt doordat de daders gemakkelijk anoniem kunnen blijven en de reikwijdte van het internet veel groter is. Tegelijkertijd komen kinderen er op steeds jongere leeftijd mee in aanraking.

“Toen ik een half jaar geleden op een woensdagmiddag op WhatsApp ging, werd ik in tien minuten, veertien keer met de dood bedreigd, vertelt Janna (13). De dagen daarna stroomde mijn mailbox vol met berichten van een adres dat ik niet kende: “We komen je halen. Laat het licht maar aan ‘s nachts”. Er ging een e-mail mijn klas langs met een foto waarop mijn hoofd op het lichaam van een pornomeisje was geplakt, daaronder stond: Deze hoer gaat sterven”. (1/07/07 uit mijn Pers)

Hoe wordt er gepest?

- pest-mail (schelden, beschuldigen, roddelen, beledigen)
- stalking: het stelselmatig lastig vallen van iemand door het blijven sturen van haat-mail of het dreigen met geweld in chatrooms.
- het tegenkomen van ongewenst materiaal zoals: porno en kinderporno, gewelddadig materiaal etc.
- ongewenst contact met vreemden
- webcam-seks: beelden die ontvangen worden kunnen opgeslagen worden en te zijner tijd misbruikt worden
- hacken: gegevens stelen of instellingen aanpassen. Ook het uit naam van een ander versturen van pest-mail.
- misbruik van privégegevens (zoals het stelen van wachtwoorden of het aanmaken van nep-accounts)
- Dreigtweets
- Uitsluiting binnen WhatsApp-groepen
- Haat en/of roddelcampagnes via sociale media, bv via de app secret

Het stappenplan na een melding van cyberpesten

De mentor geeft het slachtoffer de volgende adviezen:

1. **Bewaar de berichten.** Probeer de berichten waarin het pestgedrag voorkomt te bewaren. Vertel leerlingen hoe ze dat kunnen doen (afdrukken, selecteren en kopiëren, WhatsApp gesprekken opslaan).
2. **Blokkeren van de afzender.** Leg de leerling zo nodig uit hoe hij/zij de pestmail kan blokkeren.
3. **Probeer de dader (wanneer deze onbekend is) op te sporen.** Soms is de dader te achterhalen door uit te zoeken van welke computer op school het bericht is verzonden. Neem contact op met de ICT-coördinator of de systeembeheerder. Het is mogelijk om van het IP adres van de e-mail af te leiden van welke computer het bericht is verzonden. Ook is er van alles mogelijk via de helpdesk.
4. **Neem contact op met de ouders van de gepeste leerling.** Geef de ouders voorlichting over welke maatregelen zij thuis kunnen nemen (zie bijlage IV).

5. **Verwijs de ouders zo nodig door.** Er zijn twee telefoonnummers die ouders kunnen bellen met vragen, namelijk:
  - 0800-5010: de onderwijstelefoon
  - 0900-11131113: de vertrouwensinspectie
6. **Adviseer aangifte.** In het geval dat een leerling stelselmatig wordt belaagd is er sprake van stalking en dan kunnen de ouders aangifte doen. Ook wanneer het slachtoffer lichamelijk letsel of materiële schade is toegebracht, kan de politie worden ingeschakeld. Zo nodig kun je verwijzen naar Bureau Slachtofferhulp (www.slachtofferhulp.nl, tel: 0900-0101)
7. **De vertrouwenspersoon.** Verwijs de pester en/of de gepeste door naar de vertrouwenspersonen of de huisarts wanneer verdere begeleiding nodig is.

6. Bijlagen

- Bijlage I Het Nationaal onderwijsprotocol tegen pesten
- Bijlage II Leidraad voor een gesprek met de gepeste leerling
- Bijlage III Leidraad voor een gesprek met een leerling die pest
- Bijlage IV Tips voor leerlingen om veilig te internetten
- Bijlage V
- Bijlage VI Links voor bruikbare adressen bij cyberpesten
- Bijlage VI Checklist pestaanpak voor mentoren
- Bijlage VII Flowchart voor mentoren

Bijlage I nationaal onderwijsprotocol tegen pesten

Nationaal Onderwijsprotocol tegen Pesten

Het Nationaal onderwijsprotocol tegen Pesten beoogt via samenwerking het probleem van het pestgedrag bij kinderen aan te pakken en daarmee het geluk, het welzijn en de toekomstverwachting van kinderen te verbeteren.

De ondertekenaars van dit protocol verklaren het volgende:

1. Pesten is een wezenlijk en groot probleem. Uit onderzoek blijkt dat één op de vier kinderen (+ 375.000) in het basisonderwijs en één op de zestien leerlingen (+ 56.000) in het voortgezet onderwijs slachtoffer zijn van pestgedrag. Pestgedrag is schadelijk tot zeer schadelijk voor kinderen, zowel voor de slachtoffers als voor de pesters. De omvang en zwaarte van het probleem leiden tot de noodzaak van een aanpak door alle opvoeders van kinderen en jongeren, in het bijzonder door de leraren en door de ouders.
2. Het bevoegd gezag en directie gaan, om een passend en afdoend antwoord te vinden op het pestprobleem, uit van een zo goed mogelijke samenwerking tussen leraren, ouders en leerlingen, gebaseerd op afgesproken beleid dat gericht is op samenwerking.
3. Onze school wenst een samenwerking, zoals bedoeld onder punt 2., ook daadwerkelijk aan te gaan, te stimuleren en te onderhouden.
4. De ondertekenaars van dit protocol verbinden zich daarom het volgende te doen:
  - het werken met de 'vijfsporenaanpak';
  - het bewust maken en bewust houden van de leerlingen van het bestaan en de zwaarte van het pestprobleem;
  - het bewust maken en bewust houden van de (levenslange) gevolgen van pesten;
  - een gerichte voorlichting over de preventie en de aanpak van het pesten aan alle ouders van de school;
  - het zorgen voor een voor iedere aan de school verbonden persoon toegankelijke, actuele informatie over het pestprobleem, met als speciaal aandachtspunt informatie voor de leerlingen;
  - het beschikbaar stellen van geld waarmee de scholing van personeelsleden, lesmaterialen, lezingen, activiteiten voor ouders, de aanschaf van boeken en andere informatie wordt bekostigd;
  - het invoeren van een sociaal-emotioneel leerlingvolgsysteem op school, zodat probleemgedrag bij leerlingen zo vroeg mogelijk kan worden onderkend en tegengegaan.
5. De ondertekenaars verklaren zich in principe bereid tot deelname aan een periodieke zelfevaluatie (bijvoorbeeld de PestTest®) binnen een door de medezeggenschapsraad vastgestelde termijn.
6. Als het protocol is ondertekend, wordt een kopie op een duidelijk zichtbare plaats opgehangen in de school. De tekst van het protocol wordt verder bekend gemaakt via de schoolkrant en, indien aanwezig, de website van de school.
7. Het bevoegd gezag en de directie zorgen er verder voor dat naar aanleiding van de ondertekening van dit protocol een beleid tegen het pesten wordt geformuleerd. Dit beleid wordt in het schoolplan en de schoolgids opgenomen.

Willem de Zwijgercollege te Bussum

Datum:

Getekend namens:
Bestuur

Bevoegd gezag / Directie

Medezeggenschapsraad

Oudercommissie

Leerlingenraad

Bijlage II

Leidraad voor een gesprek met de gepeste leerling

Feiten

- Klopt het dat je gepest wordt? (h)erkenning van het probleem
- Door wie wordt je gepest? (doorvragen: zijn er nog meer?)
- Waar word je gepest? (doorvragen: zijn er nog meer plekken?)
- Hoe vaak wordt je gepest?
- Hoe lang speelt het pesten al?
- Weten je ouders of andere personen dat je gepest wordt?
- Wat heb je zelf tot nu toe aan het pesten proberen te doen?
- Zijn er jongeren die jou wel eens proberen te helpen?
- Wat wil je dat er nu gebeurt; wat wil je bereiken?

Aanpak

Bespreek samen met de leerling wat hij/zij kan doen tegen het pesten en bekijk waar de leerling aan wil werken om de situatie te verbeteren. Let daarbij op de volgende aspecten:

- Hoe communiceert de leerling met anderen?
- Welke lichaamstaal speelt een rol?
- Hoe gaat de leerling om met zijn gevoelens en hoe maakt hij deze kenbaar aan anderen?
- Heeft de leerling genoeg vaardigheden om weerbaarder gedrag te tonen naar de pester?
- Zijn er al acties zijn al ondernomen en zo ja welke?

Gepeste jongeren lopen vaak rond met het gevoel dat er iets mis is met ze. Daardoor hebben ze moeite om voor zichzelf op te komen. Ergens is er iets in zichzelf dat de pester gelijk geeft. Besteed hier aandacht aan want **niemand kan een ander klein maken zonder diens toestemming**.

Tip 1

Vraag, als de ernst van het pestgedrag hier om vraagt, ook informatie aan andere leerkrachten en onderwijsondersteunend personeel, zij kunnen een goede bron zijn om te situatie goed te analyseren

Tip 2

Breng ook in kaart hoe de overige rolverdeling in de klas is. Wie is de assistent, de meeloper, de helper en de buitenstaander.

Bijlage III

Leidraad voor een gesprek met een leerling die pest

Het doel van dit gesprek is driedelig:

- de leerling confronteren met zijn gedrag en de pijnlijke gevolgen hiervan
- Achterliggende oorzaken boven tafel proberen te krijgen
- Het schetsen van de stappen die volgen wanneer het pestgedrag niet stopt

Confronteren

Confronteren en kritiek geven is niet hetzelfde. Confronteren is:

- probleemgericht en richt zich op gedrag wat waar te nemen is. Zodra we interpretaties gaan geven aan gedrag, wordt het persoonsgericht, bijvoorbeeld: je hebt cola in de tas van Piet laten lopen. Dat doe je zeker omdat je graag de lolligste bent! Zodra we gaan interpreteren reageren we een gevoel van frustratie op die ander af en zijn we gestopt met confronteren en begonnen met kritiseren.
- relatiegericht. Je bent heel duidelijk op de inhoud, in wat je wilt en niet wilt maar met behoud van de relatie, bijvoorbeeld. Ik vind dat je heel erg gemeen doet tegen haar en ik wil dat je daarmee ophoudt. **Zeg nooit: Je bent heel gemeen.** Je wilt duidelijk verder met de jongere. Kritiek op de persoon voelt als een beschuldiging/afwijzing. Eigenlijk zeg je daarmee dat de pester een waardeloos mens is.
- specifiek blijven. Je benoemt de situatie waar het over gaat en vermijdt woorden als altijd, vaak en meestal. Kritiek wordt vaak algemeen.
- veranderingsgericht. Je stelt zaken vast en gaat vervolgens inventariseren hoe het anders kan.

Achterliggende oorzaken

Nadat het probleem benoemt is, richt jij je op het waarom? Hoe komt het dat je dit gedrag nodig hebt? Wat levert het jou op? Wat reageer je af op die ander? Etc. Maak duidelijk dat er een tekort aan empathisch vermogen zichtbaar wordt in dit gedrag. Wat ga je daaraan doen? Biedt zo nodig hulp aan van een vertrouwenspersoon of de schoolarts/huisarts.

Het pestgedrag moet stoppen!

Wees duidelijk over de stappen die volgen, wanneer het pestgedrag niet stopt (zie richtlijnen pesten).

Bijlage IV

Tips voor leerlingen om veilig te internetten

Wat kun je doen om digitaal pesten en misbruik te voorkomen?

- Deel nooit privégegevens, zoals naam, adres, telefoonnummer of de naam van je school
- Bedenk dat niet alles waar is, wat je op het internet tegenkomt.
- Gebruik een apart hotmail adres om jezelf te registreren op websites. Kies een e-mailadres dat niet je eigen voor- en achternaam volledig weergeeft.
- Gebruik altijd een bijnaam als chat.
- Zorg dat je wachtwoorden geheim blijven (ook voor je beste vriend(in)en) en niet makkelijk te raden zijn. Als anderen wel binnen zijn gekomen, neem dan contact op met de beheerder van de site.
- Als je een vervelend gevoel hebt over iets wat je hebt gezien of meegemaakt, vertrouw dan op je gevoel en vertel het aan iemand die je vertrouwt.
- Blijf zelf respectvol naar anderen, scheld niet terug.
- Ga weg uit de chatroom als er iets vervelends gebeurt.
- Verwijder onbekende mensen uit je contactlijsten.
- Bel of mail niet zomaar met personen die je alleen van internet kent, spreek niet met ze af zonder dat je ouders dit weten.
- Verstuur zelf geen flauwe grappen, dreigmail of haatmail
- Geef geen persoonlijke informatie aan mensen die je alleen van chatten kent. Let vooral op bij foto's van jezelf. Als je een foto op internet zet, kan deze gemakkelijk gekopieerd en op een andere website geplaatst worden. Zo kan hij jarenlang terug te vinden zijn. Foto's kunnen ook bewerkt worden.
- Scherm je profiel zoveel mogelijk af; 'alleen voor vrienden' is de beste optie
- Wees zeer voorzichtig met het gebruik van je webcam. Jouw beelden kunnen worden opgeslagen en gebruikt worden om ze aan andere personen te laten zien of voor doeleinden gebruikt worden die jij niet wilt.
- Wees selectief in het accepteren van een vriendschapsverzoek; doe dit alleen wanneer je iemand in het echte leven ooit hebt ontmoet
- Je hoeft niet altijd een mening te hebben of te delen via internet

Wat kun je tegen cyberpesten en misbruik doen?

- Niet persoonlijk opvatten als het van mensen komt die je niet kent. De anonimiteit van internet maakt dat mensen makkelijker gaan schelden.
- Reageer niet op pestmails of andere digitale pesterijen. Verwijder de e-mail zo mogelijk zonder hem te openen. Als je niet reageert, gaan pesters vaak op zoek naar iemand anders om te pesten.
- Blokkeer de afzender. Als het gaat om smsjes op de mobiele telefoon, dan heb je soms de mogelijkheid om nummers te blokkeren.
- Bewaar de bewijzen. Maak een print of sla ze op. Van het IP adres van de e-mail kan soms worden afgeleid, van welke computer de e-mail verzonden is. Een provider heeft vaak een helpdesk die klachten over nare mail aan kan nemen. Men heeft daar ook de technische mogelijkheden om na te gaan wie de mail heeft verstuurd. Bel de helpdesk op.
- Ga naar je mentor of afdelingsleider toe op school. Deze zal je verder helpen om het pestgedrag te stoppen.

Bij stalken kun je aangifte doen bij de politie. Het is strafbaar. Voor meer informatie over aangifte doen: <http://www.pestenislaf.nl>

Bijlage V

Pesten via internet en/of sociale media aanpakken : tips voor ouders

Is uw kind geconfronteerd met pesten via internet en/of sociale media? Dan volgen hieronder een aantal tips.

- Complimenteer dat uw kind naar je is toegekomen
- Een kind dat wordt gepest, heeft in 1e instantie behoefte aan steun; aan iemand die naar hem/haar luistert en zijn verhaal serieus neemt
- Onderneem niet meteen actie; kijk eerst samen met uw kind wat jullie er aan zouden kunnen doen
- Stap pas na overleg met uw kind naar school en/of ouders en/of andere partijen
- Pak internet (of computer of tablet) niet af. Het lijkt misschien een oplossing, maar het is oneerlijk om uw kind zo'n zware straf te geven terwijl hij/zij eigenlijk slachtoffer is.

Adviseer uw kind om het volgende te doen:

- Reageer niet op de mails, berichtjes of filmpjes
- Bewaar alle mails, berichtjes of filmpjes. Sla ze op of maak er screenshots/foto's van. Het kan dienen als bewijsmateriaal
- Aangifte doen? Kijk dan op www.vraaghetdepolitie.nl
- Blokkeer degene die je lastig valt
- Staan de filmpjes of berichten op een website? Benader de eigenaar en vraag om het materiaal te laten verwijderen (maak eerst foto's als bewijsmateriaal)

U kunt als u dat wilt meer informatie vinden op onderstaande site:

<http://www.mediawijsheid.nl/online-pesten/>

Bijlage VI

Links voor bruikbare adressen bij cyberpesten

Algemene zoekpagina's

- www.pestten.startkabel.nl
- www.pestten.startpagina.nl

Pesten (algemeen)

- www.pestweb.nl Website van het APS met informatie, advies en tips over pesten voor kinderen, jongeren, ouders en leerkrachten.
- www.pestten.net Voor en door slachtoffers. Opgericht door Bob van der Meer.

Cyberpesten / veilig internetgebruik / veilige school

- www.stopdigitaalpesten.nl Campagne van SIRE (Stichting Ideële Reclame)
- www.digibewust.nl
Een informatieve site van het Ministerie van Economische zaken, over het veilig gebruik van internet.
- www.ppsi.nl
PPSI is het expertisecentrum van het APS op het gebied van het voorkomen en bestrijden van seksuele intimidatie en seksueel misbruik in het onderwijs. Je kunt er ook terecht voor informatie over pesten, agressie, geweld, discriminatie en racisme.
- www.schoolveiligheid.nl Centrum School en Veiligheid van het APS verzamelt en verspreidt informatie en deskundigheid op het gebied van schoolveiligheid.
- www.veilig.kennisnet.nl Handreikingen en links voor ouders, leraren, kinderen, scholieren, schoolmanagers en ICT-coördinatoren.

Films met als thema pesten

- Bluebird (2004), Mean creek (2005) , Mean girls (2006) Cyberbully (2011), Spijt (2013)

Bijlage VII Checklist pestaanpak voor Mentoren

(nb. gebruik bij Cyberpesten de checklist voor cyberpesten!)

1. De W's invullen Wat speelt er? (wie, wat, waar, wanneer, waarom enz.)

- a. Wie wordt gepest?
- b. Wie pest (en)?
- c. Waarom wordt gepest?
- d. Wie loopt mee/moedigt aan?
- e. Hoe (in welke vorm) wordt gepest/Wat gebeurt er precies?
- f. Wat zeggen de gedragsregels van de school over dit gedrag (wat is de regel en wat is de bijbehorende sanctie?)
- g. Is er sprake van strafbare feiten?
- h. Waar wordt gepest? (in de klas, in de vrije ruimte, bij gym, route school - huis...)
- i. Sinds wanneer wordt gepest?

2. De O van ouders 1

- a. Ouders van de gepeste geïnformeerd over pesterijen op .....(datum) door.....
- b. Ouders van de pester geïnformeerd over pesterijen op..... (datum) door.....
- c. Ouders van de meelopers geïnformeerd over pesterijen op.....(datum) door....
- d. Hoe is de relatie tussen school en deze ouders?
- e. Is er onderling contact tussen de deze ouders?

3. De groep/klas:

- a. In welke groep vinden de pesterijen plaats?
- b. Hoe is de sfeer in de groep?
- c. Is de sfeer in de groep veranderd en zo ja waardoor?
- d. Wat voor leerlingen zitten er in de groep?
- e. Hoe reageren de leerlingen op elkaar?
- f. Wat zijn de vaardigheden van de leerlingen op cognitief en sociaal gebied?
- g. Wie zijn de leiders?
- h. Zijn de regels en afspraken in de groep duidelijk?
- i. Hoe is de relatie tussen de groep en de leerkracht /mentor
- j. Zijn er bijzondere omstandigheden van buitenaf (bijv. conflicten in de wijk/culturele of sociale verschillen....)?
- k. Zijn er specifieke individuele problemen van de leerlingen?
- l. Is het pestgedrag een nieuw probleem of bestaat het al jaren?
- m. Als pesten een oud probleem is, hoe komt dat dan?

4. Mentor/groepsleerkracht

- a. Wat is de rol van de groepsleerkracht/mentor binnen het "pestsysteem"?
- b. Heeft de groepsleerkracht/mentor begeleiding/hulp nodig voor het begeleiden van het groepsproces van.....?

5. De A's invullen (ACTIE naar direct betrokkenen: gepeste, pester, meelopers)

Ondernomen actie naar gepeste leerlinge/pester/meelopers

door.....(groepsleerkracht/mentor/.....)

- a. Zelfstandig gesprek tussen gepeste en pester, zonder volwassenen om samen tot oplossingen te komen.
- b. Gesprek groepsleerkracht/mentor met alleen de gepeste (steunend/spiegelend).
- c. Gesprek groepsleerkracht/mentor met de pester (corrigerend) gericht op gedragsverbetering
- d. Gesprek groepsleerkracht/mentor met de meelopers (corrigerend) gericht op gedragsverbetering
- e. Probleemoplossend gesprek met gepeste en pesters o.l.v....., gericht op concrete afspraken binnen verbetertermijn.
- f. Peermediation tussen pester en gepeste
- g. Herstelrecht tussen gepeste en pester/meelopers o.l.v. ....
- h. Maatje(s) uit (hogere) klas aanstellen voor de gepeste.
- i. Steungroep/No-blame-samenstellen ten bate van gepeste o.l.v. ....
- j. Hoor en wederhoor van gepeste en pester door de schoolleiding
- k. Straf voor pester en meeloper(s) door de schoolleiding
- l. Protocol stap 1-5 (eindresultaat verwijdering pester) in werking gezet
- m. Anders.....

6. Ondernomen acties naar de groep/klas

- a. Kring-/Groeps gesprek over pesten
- b. Omgangsregels maken/aanscherpen
- c. Oplossingsgerichte aanpak: van een 5 naar een 7+
- d. Les/spelletje (Pestpiramide bouwen, Kwartetten, Roddel remmen, Roze regels, Gedragen gedrag, Itsuptoyou, ...)
- e. Lessenserie over pesten (DVD Spijt met lessen)
- f. Anti-pestproject
- g. Presentatie door de gepeste leerling
- h. Afnemen enquête/thermometer
- i. Klassenobservatie
- j. Sociogram
- k. Zijn er contacten met externe organisaties voor het aanpakken van dit pestgedrag?

7. De O van ouders (2)

- a. Ouders van de gepeste geïnformeerd over schoolaanpak op .....(datum) door.....
- b. Ouders van de pester geïnformeerd over schoolaanpak op..... (datum) door.....
- c. Ouders van de meelopers geïnformeerd over schoolaanpak op.....(datum) door....
- d. Staan deze ouders open om pesten te bespreken/ Zijn zij bereid zich ervoor in te zetten.

8. Collega's

- a. Zijn de collega's (school/vakleerkrachten/overblijf/BSO) op de hoogte van de pestsituatie en de gemaakte afspraken?
- b. Wie checkt het verloop van het groepsproces bij hen?

9. Zorg

- a. Wat weten we van de gepeste leerling?

- b. Is hulp/begeleiding nodig? Zo ja welke? (SoVa, vriendschap sluiten, weerbaarheid, negeren, slachtoffergedrag stoppen?.....)
- c. Wie verzorgt dit? (ib'er, leerlingbegeleider, schoolmaatschappelijk werk, specialist..)
- d. Zijn er bijzonderheden inzake de thuissituatie/de ouders van de gepeste leerling? (leerlingdossier). Zorgteam inschakelen?
- e. Wat weten we van de leerling(en) die pest(en)? Zijn de pesters/meelopers "stakkers" (begeleiding) of "rakkers" (grenzen) (leerlingdossier/leerlingvolgsysteem).
- f. Is begeleiding/hulpverlening nodig? Zo ja welke? (SoVa, anti-agressie,.....)
- g. Wie verzorgt dit? (ib-er, leerlingbegeleider, schoolmaatschappelijk werk, specialist..)
- h. Zijn er bijzonderheden inzake de thuissituatie/de ouders van de leerling(en) die pest(en)? (leerlingdossier) Zorgteam inschakelen?

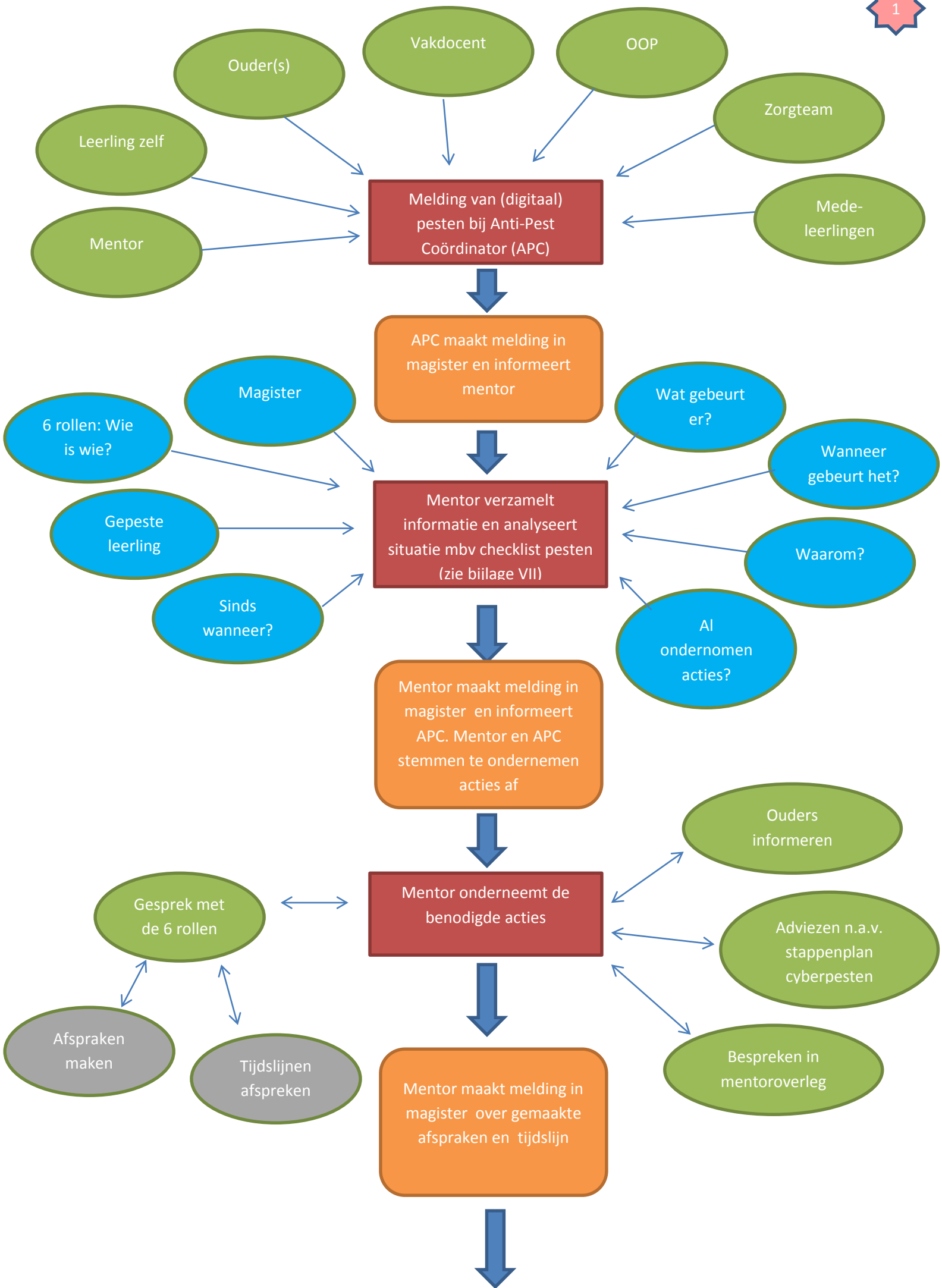
10. Antipestcoördinator

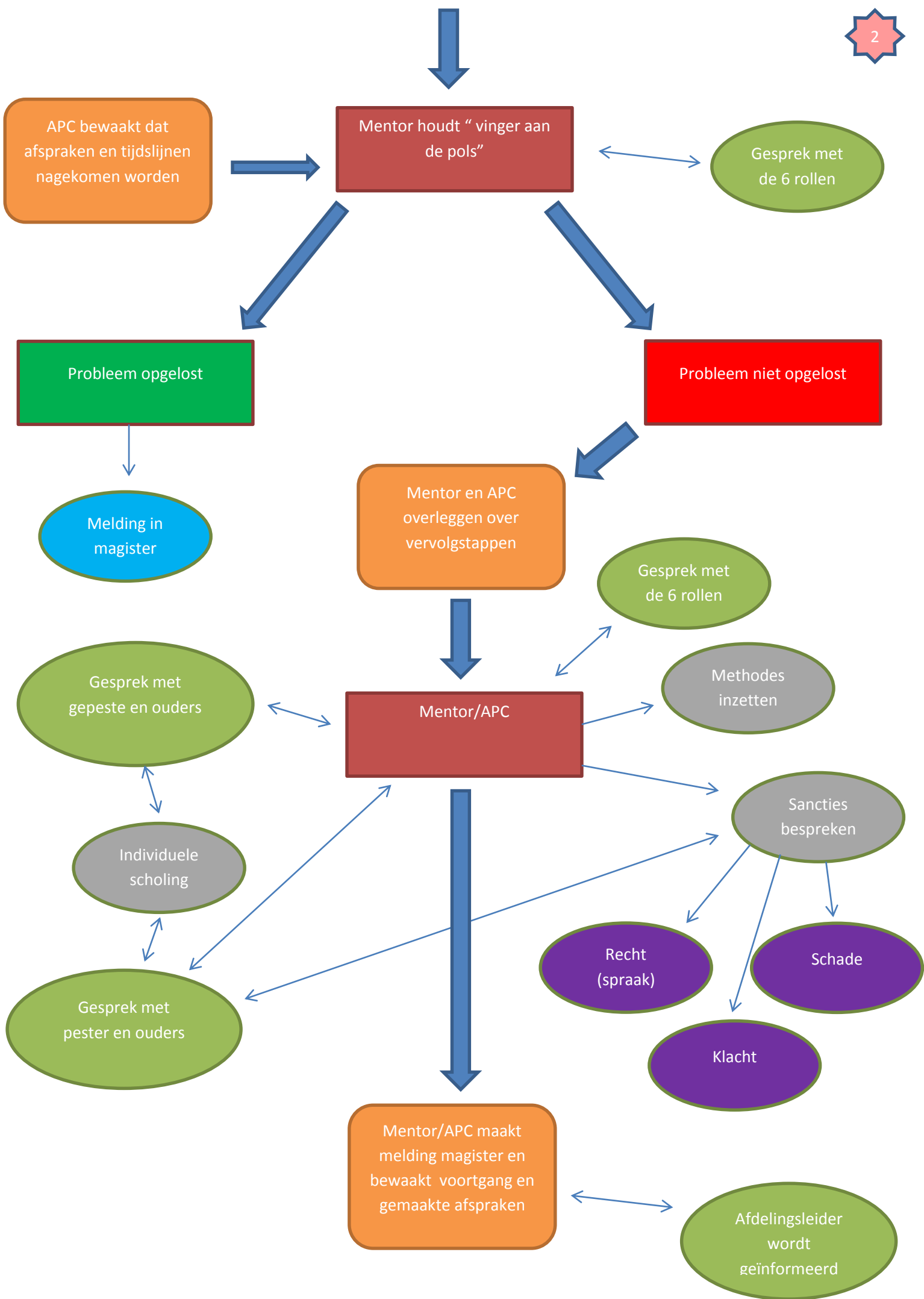
- a. Anti-pestcoördinator geïnformeerd over pesterijen en aanpak
- b. door .....op ..... (datum).
- c. Kennismakingsgesprek Antipestcoördinator met gepeste leerling en zijn/haar ouders. Overzicht geven van acties die de school inzet om pesten te stoppen.....op .....(datum).
- d. Vinger aan de pols-gesprek na 14 dagen, met gepeste leerling en ouders. Antipestcoördinator informeert bij ouders gepeste: hoe gaat het nu? Voldoende of meer/anders?. .....op .....(datum). Vervolgafspraken maken en registreren. Informatie terugkoppelen aan groepsleerkracht/mentor en schoolleiding.
- e. Vinger aan de pols-gesprek na 4 weken, met gepeste leerling en ouders. Antipestcoördinator informeert bij ouders gepeste: hoe gaat het nu? Voldoende of meer/anders?. .....op .....(datum). Vervolgafspraken maken en registreren. . Informatie terugkoppelen aan groepsleerkracht/mentor en schoolleiding.
- f. Vinger aan de pols-gesprek na 8 weken, met gepeste leerling en ouders. Antipestcoördinator informeert bij ouders gepeste: hoe gaat het nu? Voldoende of meer/anders?. .....op .....(datum). Vervolgafspraken maken en registreren. . Informatie terugkoppelen aan groepsleerkracht/mentor en schoolleiding.
- g. Wijzigen pesters hun gedrag niet binnen de gestelde termijn, dan schakelt de anti-pestcoördinator de schoolleiding in. De schoolleiding zegt pesters en hun ouders de wacht aan en worden de laatste stappen van het 5-traps protocol in werking gezet (leidend in het uiterste geval tot schorsing en mogelijk verwijdering)

Extra:

- a. Zijn de ouders van de gepeste leerling tevreden over de aanpak van de school? Zo nee, willen zij een klacht indienen? Een klacht bij het bestuur? Een klacht bij de klachtencommissie (met ondersteuning van de vertrouwenspersoon)?
- b. Betreft het pestgedrag strafbare feiten? Zijn de pesters en meelopers ouder dan 12 jaar? Willen de ouders melding/aangifte doen bij de politie?
- c. Willen de ouders schade verhalen op de WA-verzekering van de (ouders van de) pesters of de WA-verzekering van de school eventueel via een civiele procedure?

APC bewaakt dat afspraken en tijdslijnen nagekomen worden

Mentor houdt "vinger aan de pols"

Gesprek met de 6 rollen

Probleem opgelost

Probleem niet opgelost

Melding in magister

Mentor en APC overleggen over vervolgstappen

Gesprek met de 6 rollen

Gesprek met gepeste en ouders

Mentor/APC

Methodes inzetten

Individuele scholing

Sancties bespreken

Gesprek met pester en ouders

Recht (spraak)

Schade

Klacht

Mentor/APC maakt melding magister en bewaakt voortgang en gemaakte afspraken

Afdelingsleider wordt geïnformeerd